

Толочко С. Є.

Київський національний університет культури і мистецтв,
Наукова бібліотека

УДК 021.4:027.7(477-25)

КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКА РОБОТА БІБЛІОТЕКИ КНУКіМ

Висвітлено важливість духовно-моральної та культурно-просвітницької виховної роботи бібліотеки ВНЗ у формуванні особистісних якостей сучасного студента.

Ключові слова: бібліотека ВНЗ, культурно-просвітницька робота, виховна робота бібліотеки, духовність, виховання студентської молоді, виставкова діяльність, віртуальні виставки.

В умовах демократизації суспільства, переходу до ринкових відносин відбуваються зміни в суспільній свідомості, поглядах людей, а тому істотного значення набуває виховання підростаючого покоління. Виховання є одним із факторів формування особистості, саме тому за всіх часів йому приділялось багато уваги.

Відповідно до Закону «Про вищу освіту», головною метою освіти та виховання на сучасному етапі є створення умов для розвитку та самореалізації особистості, що передбачають усвідомлення загальнолюдських цінностей, а також виховання покоління, здатного навчатись упродовж життя. Великого значення для реалізації цієї мети набуває розвиток духовності студентської молоді через виховання активної професійної та громадянської позиції, навчання основним принципам побудови професійної кар'єри й навичкам поведінки в сім'ї, колективі, суспільстві, системі соціальних відносин. При організації виховної роботи ВНЗ керуються Конституцією України, загальною декларацією прав людини, Законом України «Про вищу освіту», Національною доктриною розвитку освіти України в XXI столітті, Стратегією національно-патріотичного виховання дітей та молоді.

Традиційна система навчання, що відрізняється стійкістю й консерватизмом, не сприяє динамічній розмаїтості навчальної діяльності, негативно впливаючи на стратифікацію віку. Дослідники вказують, що ВНЗ діє як замкнутий розподільник знань, що повертає норму розвитку до режиму виживання (М. А. Балабан, О. М. Леонтьєва). Духовний розвиток студента відбувається під внутрішнім контролем особистих потреб, формування яких відсутнє в традиційній системі освіти.

Духовне та моральне виховання студента – це складна інтегральна система формування його особистісних якостей, які характеризують ступінь розвитку й саморозвитку моральних цінностей, переконань, мотивів, знань, умінь, почуттів і здібностей, що їх студент виявляє в різних ситуаціях морального вибору та моральної діяльності в порівнянні з тими високогуманними цінностями, принципами, правилами, які в сучасному соціокультурному середовищі прийнято вважати нормативними або ідеальними. Таким вихованням забезпечується засвоєння студентами моральної культури суспільства, норм поведінки, міжлюдських стосунків, сприйняття їх як правил, що регулюють власну життєдіяльність, усвідомлення критеріїв добра і зла. У результаті морального виховання досягається єдність етичних знань, моральних почуттів та переконань і потреб у високоморальних вчинках. Важливим показником міри моральності особистості є ступінь зрілості її основних моральних рис, таких як совість, честь, гідність, доброта, відповідальність, сором, дисциплінованість, принциповість. Висока моральність — це завжди єдність слова й діла, чесність і порядність, сумлінне виконання людиною професійних, громадянських обов'язків, вірне служіння Україні. Втілюється моральність у конкретних вчинках, діях, незалежно від сфери їх вияву.

У моральному вихованні поєднуються принципи й норми загальнолюдської моралі та національних моральних цінностей. Моральне виховання пов'язане з правовим вихованням. Поєднуючись, вони забезпечують формування культури людської поведінки.

Студент є носієм певної моралі й виховується як під час навчально-виховного процесу, так і в середовищі особистого буття. У зв'язку з цим важливу роль відіграють соціогуманітарні навчальні дисципліни, бесіди на моральну тематику, зустрічі з видатними особистостями, читання художньої літератури, дотримання правил внутрішнього розпорядку ВНЗ. Значний потенціал морального впливу на студентів має первинна профспілкова організація студентів, бібліотека, клуби за інтересами.

Бібліотека КНУКіМ здійснює свою діяльність у декількох напрямках і виконує інформаційну, освітню, духовно-моральну та культурно-виховну комунікаційну функції. Книгозбірня ВНЗ вибудовує нові типи спілкування між бібліотекарем і користувачем із урахуванням того, що нинішні студенти – це освічені, всебічно розвинені люди, які завдяки новітнім інформаційним технологіям мають доступ до будь-якої інформації, а тому за умови відсутності існуючої раніше системи примусового відвідування культурно-просвітницьких заходів, змусити їх стати пасивними слухачами часом далеко не нової і неактуальної інформації – справа безперспективна.

Культурно-просвітницька робота бібліотеки орієнтується в першу чергу не на пошук нової інформації заради самої інформації, а й на інші цінності. Новітні інформаційні технології попри всю їхню прогресивність та значущість мають і негативну сторону – надмірне захоплення спілкуванням із віртуальним світом призводить до скорочення безпосередніх контактів людини з людиною, при цьому поступово втрачається здатність співпереживання, пригнічується емоційна сторона відносин з іншими людьми, що завдає помітної шкоди формуванню гармонійної, морально досконалої особистості.

Тому вибір форм проведення культурно-просвітницьких заходів повинен схилитися на користь тих, у яких студенти виступають не пасивними слухачами, а найактивнішими учасниками, оскільки в порівнянні з іншими структурними підрозділами університету бібліотека має найкращі для цього можливості.

Прикладом активної співпраці є спільна організація факультетом культурології, науковою бібліотекою КНУКіМ та братньою студентською родиною університету благодійної акції на підтримку бійців АТО «Мое ім'я Україна», що відбулася у 2015 році напередодні Дня захисника України.

Посилилась виховна роль виставкової роботи у культурно-просвітницькій діяльності бібліотеки. Саме книжкова виставка є засобом розкриття інформаційних ресурсів книгозбірні, її візитівкою, що відображає стиль бібліотеки і творчі можливості персоналу.

У сучасних умовах бібліотечна виставка стає активним помічником і читача, і бібліотекаря в організації читання; їй притаманні такі риси, як актуальність, динамічність, оперативність. Відсутність жорстких рамок в організації виставок сприяє розвитку творчості, збагаченню бібліотечного досвіду. Книжкові виставки, що експонуються у бібліотеці університету, присвячуються як видатним особистостям, знаменним датам, так і актуальним темам, оновлювалися постійно діючі виставки: «Нові надходження» та «Наукові праці викладачів».

Особливого значення просвітницький аспект виставкової діяльності набуває на сучасному етапі, коли основною проблемою освіти стає не просто засвоєння постійно зростаючого обсягу знань чи орієнтація в неконтрольованому потоці інформації, але й отримання, створення знання, якого немає, та необхідність в якому назріла. Бібліотечна виставка, як синтетичний продукт на основі різноманітної інформації, і створює таке нове знання. За останні роки виставки змінилися за змістом і стилем оформлення.

Пошук нових підходів до організації тематичних книжкових виставок проявляється в урізноманітненні їх видів та напрямків. Суттєвою відмінністю їх від традиційних розгорнутих тематичних виставок минулих років є: оформлення і дизайн; невелика кількість літератури; наявність допоміжних елементів, численних цитат та анотацій, графіків та таблиць, ілюстрацій та іншого матеріалу, що забезпечує діалог із читачем; наявність Інтернет-адреси. Таке оформлення дає змогу читачам отримати більш повну інформацію з даної теми.

Проте впровадження інформаційних та телекомунікаційних технологій потребує теоретичного осмислення та практичного використання у виставковій діяльності нових можливостей, у тому числі й мультимедійних.

Сьогодні створюється нова модель наукової бібліотеки, яка передбачає оптимізацію доступу користувачів до бібліотечних зібрань. Прикладом цього є віртуальні виставки-презентації, завдяки яким читачі дізнаються про нові надходження, про наявність наукової, навчальної та періодичної літератури, присвяченої конкретній історичній події чи історичній постаті. Під цим поняттям різні фахівці розуміють і презентацію книг в електронному форматі PowerPoint, і електронну виставку повністю оцифрованих видань, і повні цифрові авторські колекції творів. Термін «віртуальна книжкова виставка» найчастіше використовується коли говорять про виставку, розміщену на веб-сайті бібліотеки. Її безумовною перевагою є те, що це – умовно не обмежений у часі та просторі захід, який реалізується за рахунок Інтернет-ресурсів, у межах якого бібліотека має можливість розмістити текстову інформацію, графічне, аудіо- або відеозображення експонатів, що розкривають зміст виставки. Крім того, використання нових технологій дозволяє досягти не лише високої якості зображення, але й своєрідного «ефекту присутності», що надзвичайно впливає на емоційне сприйняття і створює відчуття справжності подій. На веб-сторінці бібліотеки університету періодично розміщуються віртуальні виставки, приурочені до днів народження відомих діячів культури і науки України та зарубіжжя, наприклад: до 140-річчя від дня народження Джека Лондона, 125-річчя від дня народження Михайла Булгакова, 245-річчя від дня народження Вальтера Скотта, 160-річчя від дня народження Івана Франка. З нагоди державних та професійних свят презентувалися виставки до: Міжнародного дня поезії, Всесвітнього дня книги і авторського права, Дня журналіста, Дня українського кіно, Всеукраїнського дня бібліотек, Міжнародного дня музики та Року англійської мови.

У виборі тієї чи іншої форми оформлення виставок проявляється духовний та професійний потенціал бібліотекарів, їх винахідливість, творчий підхід, можливість показати своє світосприйняття, проявити естетичний смак, здатність задовольнити читацькі уподобання, індивідуальні якості як фахівця, так і особистості.

Отже, у процесі організації життєдіяльності студентів у культурно-освітньо-виховному просторі сучасного вищого навчального закладу складається система цілей, які орієнтують педагогічний персонал на розвиток виховання студента передусім як громадянина, як фахівця, як високоморальної, інтелігентної, творчої, конкурентоспроможної особистості, як культурної людини.

Відділи культурно-просвітницької та виховної роботи забезпечують пропаганду й популяризацію книжкового фонду та найкращих надбань суспільства в галузі науки, культури, мистецтва, літератури.

Про сучасну студентську молодь хотілося б із деяким смутком зауважити, що вона у зв'язку з експансією інформаційних технологій, Інтернету менше любить і цінує книгу. А книга – це не лише паперовий носій інформації, це, впродовж багатьох століть, символ знання, культури. Цю недостатню любов до книги мусимо долати.

У бібліотеці вишу має бути створена така атмосфера, в якій кожен одержував би задоволення від творчості, від спілкування одне з одним. Сьогодення вимагає від бібліотек якісно нового підходу до своєї діяльності. Але незмінним повинен залишатися творчий підхід бібліотекаря до своєї справи, прагнення до самовдосконалення, поповнення свого інформаційного багажу – адже, щоб впливати на духовний розвиток молоді, потрібно самому бути розвиненою особистістю. Специфіка виховної роботи – це забезпечення здорового морально-психологічного клімату, теплих взаємин у системі «бібліотекар – студент», відчуття психологічного комфорту. У процесі виховної роботи значне місце належить спілкуванню бібліотекаря та студентів: спілкуванню, яке засноване на принципах партнерства, взаєморозуміння та взаємоповаги.

Одне з головних призначень бібліотек ВНЗ – через книгу сприяти комплексному вирішенню завдань гармонійного розвитку молоді, бути осередком духовного спілкування, творчої та інтелектуальної діяльності й дозвілля студентів.

Культурно-виховні заходи та популяризація головних загальнолюдських цінностей, історичної, наукової та культурної спадщини шляхом реклами книги є метою культурно-просвітницької та виховної роботи бібліотеки ВНЗ. Бібліотека ВНЗ повинна орієнтуватись на основну групу користувачів, з якими вона працює. І хоча пріоритетним напрямком

культурно-просвітницької діяльності бібліотек вважається пропаганда історико-культурного надбання українського народу, тематика виставок, їх послідовність та підбір літератури визначаються навчальною програмою, знаменними календарними датами тощо.

Виховання молоді – це творча справа, яку не можна підганяти під шаблон. «Виховання, – стверджував А. Макаренко, – це процес соціальний у найширшому розумінні цього слова. Виховує все: люди, речі, явища, та перш за все й понад усе – люди». Змінюється характер сучасного виховання: він орієнтується на особистість і розвиток творчої індивідуальності. Необхідне впровадження нових форм, методів, засобів виховної роботи.

Отже, духовно-моральна та культурно-просвітницька робота бібліотеки КНУКіМ має свою мету, принципи, зміст, форми та методи й завжди була та є пріоритетною в системі соціалізації особистості, підготовки до життя й праці в суспільстві, вихованні потенціалу студентської молоді. Суттєва роль у реалізації змісту такої роботи у ВНЗ України належить бібліотеці – важливій ланці в системі виховної роботи зі студентською молоддю. Саме творчий підхід працівників до всіх без винятку форм і методів роботи в бібліотеці ВНЗ сприяє формуванню духовно-моральних цінностей студента. Ефективності реалізації духовного виховання студентської молоді сприятиме організація проведення науково-практичних конференцій, семінарів, круглих столів, а також впровадження нових підходів, форм, методів культурно-просвітницької діяльності в бібліотеці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Айвазян, О. Б. Наукова бібліотека у системі класичного університету / О. Б. Айвазян // Матеріально-технічна база в освітній діяльності. – 2012. – С. 49–64.
2. Балагура, О. Змістовні та технологічні особливості виховання духовної культури студентів вищих навчальних закладів / О. Балагура // Освіта і управління. – 2013. – № 2/3. – С. 180–182.
3. Бібліотека та сучасні тенденції в інформаційному забезпеченні освітньої, науково-дослідної та інноваційної діяльності вищих навчальних закладів : матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 50-річчю НБ ХНУ, 15–16 берез. 2012 р. – Хмельницький : ХНУ, 2012. – 263 с.
4. Лупіка, Л. Сучасні аспекти культурно-просвітницької та виховної роботи бібліотек вищих навчальних закладів / Л. Лупіка // Бібл. форум України. – 2012. – № 2. – С. 22–24.

5. Наукова бібліотека Київського національного університету культури і мистецтв. Літопис подій, 2015 р. : дайджест. – С. 163–177.
6. Оболенська, Т. Нова парадигма виховної роботи в університеті / Т. Оболенська // Вища шк. – 2013. – № 12. – С. 66–73.
7. Петровская, Л. Библиотека – центр культурно-просветительской работы в университете / Л. Петровская // Бібл. форум України. – 2012. – № 4. – С. 17–22.
8. Туровська, Л. Електронна виставка як комунікаційна модель діяльності наукової бібліотеки / Л. Туровська, І. Смоляр // Вісн. Кн. палати. – 2015. – № 3. – С. 29–32.

Толочко С. Е.

Киевский национальный университет культуры и искусств, Научная библиотека

КУЛЬТУРНО-ПРОСВЕТИТЕЛЬСКАЯ РАБОТА БИБЛИОТЕКИ КНУКиИ

Отображена важность культурно-просветительской и воспитательной работы библиотек ВУЗов в формировании личностных качеств современного студента.

Ключевые слова: библиотека ВУЗа, культурно-просветительская работа, воспитательная работа библиотеки, духовность, воспитание студенческой молодежи, выставочная деятельность, виртуальные выставки.

Tolochko S. Ye.

Kyiv National University of Culture and Arts, Scientific Library

CULTURAL AND EDUCATIONAL LIBRARY WORK KNUKIM

Importance of cultural-educational and upbringing activities of university libraries for upbringing of the student youth is highlighted.

Keywords: university library, cultural-educational activities, upbringing activities in library, spirituality, upbringing of student youth, exhibition activities, virtual exhibition.